

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ΄ ΤΕΥΧΟΣ 67^ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017

Το Ξηροκάμπι

Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ

Περίοδος Β΄ 1979-1981

Περίοδος Γ΄ 1992-2001

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ με το διακριτικό τίτλο «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.», που εδρεύει στο Ξηροκάμπι και εκπροσωπείται νόμιμα.

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός
Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 210 2515864
Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029

Όλα τα τεύχη / φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στους διαδικτυακούς τόπους:

<http://efaris.gr> και <http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ η Φάρις)

Περιεχόμενα :

Μαρίας Θ. Καλκάνη – Σπυροπούλου, Νίκος Μπεχράκης:

ένας καλλιτέχνης χορευτής στο Ξηροκάμπι	3
Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου, Το τραγούδι του ληστή Παρηγόρη	5
Μίμη Σ. Κουμουτσίδα, Τα χοιροσφάγια του Δεκέμβρη	9
Εκ της Φάριδος, Αρχαιρεσίες του Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης	10
Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη, Αλογοπάτια.....	10
Ιωάννη Π. Κονίδα, Μια αξιέπαινη εργασία.....	10
Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου, Ὑπέρ τῶν ἡρωικῶς ἀγωνισαμένων καί ἐνδόξως πεσόντων	11
Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη, Πατρικές αναμνήσεις από το Έπος του '40.....	15
Εκ της Φάριδος, Πρώτο εκπαιδευτικό συνέδριο	16
Συνδρομές	16
Η.Γ.Μ., Ε.Α.Κ., Σ.Ι.Π., Η.Γ.Α., Δ.Θ.Κ., Κ.Μ.Κ., Π.Μ.Ι., Της αγοράς	17
Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη, Έφυγε και ο Κώστας, φεύγουν σιγά-σιγά και άλλοι	19
Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου, Μάκης Ε. Ιατρίδης.....	19
Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Πίτσα Δ. Δημητράκου.....	20
Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου, Τα νέα μας.....	21

Εξώφυλλο: Η βρύση στον Αη-Γιαννάκη στο Παλιοχώρι

Μαρίας Θ. Καλκάνη – Σπυροπούλου

Νίκος Μπεχράκης: ένας καλλιτέχνης χορευτής στο Ξηροκάμπι

Ένα βράδυ πριν πολλά χρόνια, μικρό παιδί τότε, έμεινα ακίνητη στο σπίτι μου, όταν άκουσα μελωδίες από την πλατεία που δεν είχα ακούσει ως τότε. Μελωδίες διαφορετικές, «ευρωπαϊκές». Την επόμενη μέρα, ρώτησα τους γονείς μου και μου είπαν ότι ο θείος Νίκος και η θεία Ευγενία χόρευαν στην πλατεία ευρωπαϊκούς χορούς! Αργότερα, πιο μεγάλη, τους είδα να χορεύουν και ακόμη αργότερα παρακολούθησα και εγώ μαθήματα χορού από τον δάσκαλο θείο Νίκο, που ήταν σχεδόν στα εξήντα του χρόνια.

Τον Νίκο Μπεχράκη θέλω να τον γνωρίσω στους νέους, γιατί οι μεγαλύτεροι από τους συμπατριώτες μας που ζουν ασφαλώς θα τον θυμούνται.

Ο Νίκος Μπεχράκης γεννήθηκε το 1900 στο χωριό Μαυροβούνι Γυθείου από μεγαλοκτηματία πατέρα. Η μητέρα του πέθανε νωρίς και ο πατέρας του, με τέσσερα μικρά παιδιά, αναγκάστηκε να ξαναπαντρευτεί. Ίσως το γεγονός αυτό ή και ο ανήσυχος χαρακτήρας του, τον οδήγησαν τότε στην απόφαση να φύγει από το χωριό του και να πάει στην Αθήνα. Ήταν αποφασισμένος να σπουδάσει χορό.

Μετά τις σπουδές του, έκανε το μεγάλο για εκείνη την εποχή άλμα. Ένα ταξίδι στο Παρίσι το έτος 1924 με το Λύκειο Ελληνίδων για να παρουσιάσουν ελληνικούς χορούς. Όταν επιστρέφει στην Ελλάδα, φέρνει στις αποσκευές του νέες εμπειρίες και νέες γνώσεις. Διδάσκει για πρώτη φορά ο ίδιος και δύο ακόμη χοροδιδάσκαλοι στην Αθήνα τον χορό που άφησε εποχή, το τσάρλεστον, όπως σημειώνει ο Γεώργιος Ματθαίος σε παλαιότερο άρθρο στην εφημερίδα ΦΑΡΙΣ (τ. 4, Αύγ. 80 - Ιουλ. 81, σ. 73-74).

Τότε συνεταιρίζεται και ανοίγει σχολή χορού στην Αθήνα με τον επίσης χοροδιδάσκαλο Κ. Μπουσιώτη στην οδό Περικλέους. Αργότερα ισχυριζόταν ότι την εποχή αυτή στην Αθήνα στη σχολή είχε μαθητή τον δικτάτορα Θεόδωρο Πάγκαλο! Όταν ο Μπεχράκης αποχωρεί το 1927, ο Μπουσιώτης συνεχίζει μόνος του.

Μετά την Αθήνα, το 1927, βρίσκεται στο Ξηροκάμπι καλεσμένος του ιατρού Χαντζάκου από την Παλαιοπαναγιά, ο οποίος είχε κλινική στη Σπάρτη, και του Παναγιώτη Σολωμού (Κουλεμπένη) από το Ξηροκάμπι. Αρχίζει την καριέρα του ως χοροδιδάσκαλος στην περιοχή. Διδάσκει στους τότε νέους Ξηροκαμπίτες τα βήματα του ταγκό, βαλς, βαλς εξιτασιόν, μάμπο, φοξ τροτ και, αργότερα, φοξ αγγλέ, τσάρλεστον, τσα-τσα κ.ά.

Το 1928 γνωρίζει και παντρεύεται την συμπατριώτισσά μας Ευγενία Ευαγγέλου Μανιάτη, η οποία πολύ σύντομα γίνεται πολύ καλή χορεύτρια και εξελίσσεται σε συνεργάτη του στην εκπαίδευση των μαθητών του αλλά και καταπληκτική ντάμα του στις χοροεσπερίδες. Οι πιο παλιοί κάτοικοι του Ξηροκαμπίου γνώρισαν την αξιοσύνη και τη γρηγοράδα της Ευγενίας, που με έναν καλό λόγο και πάντα χαμογελαστή ήταν ο συνδετικός κρίκος των οικογενειών της γειτονιάς μας. Το ζεύγος δώρισε μια έκταση από τον μπαξέ τους, δίπλα στο σπίτι τους, στην Κοινότητα για να υπάρχει πρόσβαση των μαθητών στο σχολείο.

Ο Μπεχράκης και η Μπεχράκαινα δημιουργούν τα λεγόμενα «γκρουπάκια» όπου όλο και περισσότεροι κάτοικοι μάθαιναν χορούς και χόρευαν για άσκηση και διασκέδαση κάθε Κυριακή, δημιουργώντας μια ευχάριστη ατμόσφαιρα, με νέους ήχους και χορούς, με νέες συνήθειες και συγκινήσεις ...

Η ορχήστρα συνήθως αποτελείτο από τον ίδιο τον δάσκαλο (στα ντραμς) και τους μαθητές του: τον Γεώργιο Ματθαίο βιολί, τον Βασίλη Σολωμό (συμβολαιογράφο Αθηνών) κιθάρα, τον Χαρίλαο Αλιφέρη βιολί και τον Δημήτρη Σολωμό ακορντεόν. Φωτογραφίες της εποχής δείχνουν τους χορευτές στο χοροδιδασκαλείο ή στην πλατεία να χορεύουν με καταπληκτική στάση σώματος και φιγούρες που ζηλεύω πολύ!

Από τα πολλά χοροδιδασκαλεία που νοίκιασε κατά καιρούς θυμάμαι τα σπίτια του Κ. Χρηστάκου και των αδερφών Μονιού, ενώ το τελευταίο ήταν στο σπίτι του, πάνω από τη μεγάλη πετρόχτιστη καμάρα. Τα απογεύματα των μαθημάτων όλη η γειτονιά που φιλοξενούσε το χοροδιδασκαλείο ήταν στο πόδι, με τη μουσική στη μεγαλύτερη δυνατή ένταση. Θυμάμαι το «satisfaction» να ακούγεται εκκωφαντικά. Βέβαια, τα χορευτικά προστάγματα του μπαρμπα-Νίκου ακούγονταν δυνατότερα ...

Εκτός από το Ξηροκάμπι, ανοίγει χοροδιδασκαλεία σε Σπάρτη, Γύθειο, Μολάους, Βλαχιώτη και Λεβέτσοβα. Στα δύσκολα χρόνια του πολέμου φεύγει με τη γυναίκα του στην Αθήνα, αλλά στα χρόνια της Κατοχής επιστρέφουν στο χωριό Βλαχιώτη, όπου ασχολούνται με την καλλιέργεια οπωροκηπευτικών. Όταν πέρασαν τα δύσκολα χρόνια, επιστρέφουν στο Ξηροκάμπι.

Το 1945 η οικογένειά τους συμπληρώνεται με τον ερχομό της αγαπημένης τους κόρης, Ελισσάβητ, μετέπειτα σύζυγο του Κωνσταντίνου Δαγρέ από τη Σπάρτη. Ο

Μπεχράκης το 1955-56 παίρνει βραβείο χορού στην Τρίπολη με ντάμα του την Ελισσάβετ.

Στο Ξηροκάμπι θυμάμαι ότι μια χρονιά, μερικές ημέρες πριν από κάποια εθνική γιορτή, μαζευτήκαμε στο σπίτι του οι κοπέλες που θα χόρευαν ανήμερα στην πλατεία για να ηχογραφηθεί η μουσική που θα συνόδευε τον χορό. Ο γυμναστής Βασ. Αλεξόπουλος είχε την επιμέλεια, ακορντεόν έπαιζε ο Γιάννης Μαστοράκος και φυσικά στα ντραμς ο μπαρμπα-Νίκος. Έπρεπε να ηχογραφηθούν τα τσάμικα και τα καλαματιανά, ενώ χορεύαμε για να εξασφαλιστεί ο σωστός ρυθμός. Πριν από κάθε μουσικό κομμάτι, ο μπαρμπα-Νίκος πρόσταζε το ξεκίνημα του χορού με στεντόρεια φωνή «αβάντι μαέστρο ...».

Για πολλά χρόνια, όταν γιόρταζε η Αγια-Τριάδα, τον χορό και το γλέντι στην πλατεία του χωριού άνοιγε το ζεύγος Μπεχράκη. Μόνοι στροβιλιζόνταν στους ρυθμούς του βαλς για λίγα λεπτά. Δεν τους θυμάμαι να χορεύουν στην πλατεία κάποιον δημοτικό χορό.

Τον θυμάμαι τα τελευταία χρόνια στο χωριό, συνταξιούχο πια, να εξακολουθεί να παίζει κολτσίνα ή να περπατάει με το χορευτικό βήμα του, πάντα καλοντυμένος και σχεδόν κεφάλτος ή να ασχολείται με τον μπαζέ του δίπλα στο σπίτι του, ακούγοντας μουσική πάντα σε μεγάλη ένταση και δίνοντας χορευτικά παραγγέλματα.

Ο Νίκος Μπεχράκης έζησε γαλήνια στο χωριό (το καταφύγιό του) που αγάπησε και τον αγάπησε με τη φροντίδα της Ευγενίας και των παιδιών του. Πέθανε το 1982, περιστοιχισμένος από τη γυναίκα του, τα παιδιά και εγγόνια και πολλούς συγγενείς και φίλους.

Η ζωή του ήταν μια σωστή περιδίνηση, όπως και ο χορός του. Από το Μαυροβούνι στην Αθήνα, στο Παρίσι, στο Ξηροκάμπι, στη Σπάρτη, Γύθειο, Μολάους, Βλαχιώτη, Λεβέτσοβα και πάλι στο Ξηροκάμπι.

Το Ξηροκάμπι είχε την τύχη να γεννήσει ή να φιλοξενήσει πολλούς πρωτοπόρους και ταλαντούχους ανθρώπους. Ένας από αυτούς ήταν ο δάσκαλος χορού Νίκος Μπεχράκης, που με το ξεχωριστό, κομψό, ευρωπαϊκό του στιλ, μας έδειξε με τον τρόπο του ότι υπήρχαν και άλλες εκφράσεις και συγκινήσεις, που δε συναντούσε κανείς τότε σε ένα μικρό χωριό.

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου

Το τραγούδι του ληστή Παρηγόρη

Ο Γιώργης Παρηγόρης καταγόταν από το Ξωχώρι της Μάνης. Εκεί εφόνευσε δύο συγχωριανούς του. Για να αποφύγει τις συνέπειες της πράξης του, εγκατέλειψε το χωριό και, αφού εγκατέστησε την οικογένειά του στην Πολοβίτσα, κατέφυγε στον Ταΰγετο, όπου συγκρότησε ομάδα από φυγοδικούντες και παρανόμους, συνεχιστές της μεγάλης κλεφταρματολικής παράδοσης. Μαζί του ήταν ο Κυβέλος, ο Μικρούτσης, ο Κορώνης¹.

¹ Θ. Σ. Κατσουλάκου – Π. Χ. Στούμπου, Η Κουμουστά της Λακεδαίμονος, Εκδ. Πολιτιστικού Συλλόγου Ξηροκαμπίου, Σπάρτη 2012, σσ. 91-92.

Αργότερα, το κράτος, για να εμπεδώσει το αίσθημα ασφάλειας στην ύπαιθρο, οργάνωσε ειδικά αποσπάσματα προς καταδίωξη των ληστών. Στο πλαίσιο των προσπαθειών εντάχθηκε και η τακτική προσηταιρισμού μελών των ομάδων αυτών. Δεν ήταν ασύνηθες να προσκυνήσει ένας ληστής και να αναδειχτεί στη συνέχεια σε διώκτη των ληστών². Η εξαγορά του Κωνσταντή Κυβέλου υπήρξε μια επιτυχία της Διοίκησης. Ο Κωνσταντής υπό τη νέα ιδιότητα μετέβη στο λημέρι του Παρηγόρη και του ζήτησε να παραδοθεί. Εκείνος αρνήθηκε, αντιλλάγησαν λόγια βαριά και ακολούθησε συμπλοκή, στη διάρκεια της οποίας σκοτώθηκαν και οι δύο. Το σημείο της σύγκρουσης έμεινε έκτοτε γνωστό ως «του Παρηγόρη το πεύκο»³.

Το γεγονός του αλληλοσκοτωμού των δύο ληστών διασώθηκε στη λαϊκή μνήμη: «Στο νότιο σύρραχο του Ταΰγετου και ακριβώς εκεί που αρχίζει το δάσος είχανε τα λημέρια τους δυο ληστές, ο Κυβέλος και ο Παρηγόρης. Ένα σπηλάκι βόλευε και τα δύο άτομα. Το νερό στα Μουσιγιά δεν τους έπεφτε μακριά. Η ορατότητα κι η ακοή ήταν ανώτερες κι απ' αυτές του Κλεφτολήμερου που είναι πιο χαμηλά. Όπως ο ένας τόπος, έτσι κι ο άλλος δύσκολα κυκλώνεται. Οι δυο άντρες είχανε δώσει όρκο πως ό,τι και να γινότανε ο ένας δεν θα πρόδωνε τον άλλο. Φορές φορές χωρίζανε και πάλι σμίγανε. Ο Κυβέλος λοιπόν έπεσε απάνου σε ενέδρα χωροφυλάκων και τον πιάσανε. Του δώκανε υποσχέσεις πως, αν τους πήγαινε στο λημέρι του Παρηγόρη και πιάνανε και τον άλλονε, θα τους αφήνανε λεύτερους. Πίστεψε, μπήκε μπροστά οπλισμένος. Οι χωροφύλακες από πολύ μακριά του κυκλώνανε το λημέρι. Όταν πλησίαζε στο σπηλάκι, φώναξε κι είπε στον Παρηγόρη από κάμποσα μέτρα μακριά τι του συνέβη· κι αν εκείνος παρουσιαζότανε, δε θα παθαίνανε τίποτα. «Άτιμε», φώναξε ο Παρηγόρης, «θυμήσου τον όρκο που δώκαμε». Κι όταν έβαλε το όπλο στον ώμο να του ρίξει, το ίδιο είχενε κάνει κι ο Κυβέλος. Ακούστηκε μοναχά ένας κρότος. Είχανε όμως πέσει δυο ντουφεκιές ταυτόχρονα. Ήτανε εξασκημένοι στο σημάδι κι οι δυο π' ο ένας είχε σκοτώσει τον άλλο. Από τότες ο τόπος Αλογόγουβες λέγεται στου Παρηγόρη τη λάκκα ή στου Παρηγόρη τη σπηλιά»⁴.

Για χρόνους πολλούς η σύγκρουση στον Ταΰγετο τοποθετείτο αορίστως στα χρόνια του Όθωνα. Τελευταίως, η ανεύρεση σχετικής μαρτυρίας έλυσε το θέμα οριστικά: «Επαινούνται ... δια τας εκδουλεύσεις των εις την καταδίωξιν και εντελή εξάλειψιν των ληστών εις την Πελοπόννησον κατά το έτος 1840 ... οι οδηγοί της Εθνοφυλακής Σπύρος Πέτροβας, Δήμος Ξανθάκος και ιδιαιτέρως ο Κωνσταντίνος Κυβέλος, όστις έγινε θύμα της ανδρείας του, φονευθείς παρά του ληστού Παρηγόρη»⁵. Το γεγονός συνεπήρε τη λαϊκή ψυχή κι έγινε τραγούδι:

«Τρεις περδικούλες κάθονταν πάνου στον Αηδημήτρη
τον ήλιο νε θαμπώνανε από τα κλάματά τους,
Μοιρολογούσαν κι έλεγαν, μοιρολογούν και λένε:
Το κρίμα να'χει ο Μποτσονάς και τ' άδικο ο αδελφός του,
που πήγανε στο λοχαγό, τον Κωνσταντή Κυβέλο,
του είπαν ο Γιώργης κάθεται μες τα Μουσιγιά στη ράχη.

5

² M. Vitti (επιμ.), Η στρατιωτική ζωή εν Ελλάδι, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2007, σ. 113.

³ Βλ. Αφροδίτης Α. Φραγκή, Ο Παρηγόρης, Η Φάρμακ 14 (1996) 9-10.

⁴ Θ. Σ. Κατσουλάκου, Η ληστοσυστοκρατία στον Ταΰγετο και τη νότια Λακωνία, Εταιρεία Πελοποννησιακών Σπουδών, Πρακτικά του Λακωνικού Πνευματικού Συμποσίου, Αθήνα 2013, σ. 267 (αφήγηση Π. Χ. Στούμπου).

⁵ ΦΕΚ 3/ 13 Φεβρουαρίου 1841, σσ. 14-16.

Ο Κωνσταντής περήφανος, ήταν και παλληκάρι,
τα παλληκάρια του άρπαξε και τ' ανηφόρι πάει,
στη ράχη απάνου ανέβηκε κι είδε τον Παρηγόρη.
Μια μπαταριά του ρίξανε οι άνθρωποι του Κυβέλου, 10
Τίποτα δεν του κάνανε κι ο Παρηγόρης φεύγει.
Ο Κωνσταντής τον κυνηγάει με το σαλμά στο χέρι.
– Γιώργη, για ρίξε τ' άρματα, προσκύνια τον Κυβέλο,
Κι ο Παρηγόρης γύρισε , σκοτώνει τον Κυβέλο.
Πέφτουν τα παλληκάρια του απάνου στον Κυβέλο 15
Νας Ρουμελιώτης έμεινε, για το κακό το μπάχτι,
μια τουφεκιά του τίναξε κι έπεσε ο Παρηγόρης.
Τη συντροφιά του μίλησε Μικρούτση και Κορώνη:
– Πισωγυρίστε, βρε παιδιά, πάρτε μου το κεφάλι,
να μην το πάρει ο λοχαγός, ο άτιμος Κυβέλος, 20
και μου το πάει στο Μυστρά και μου το πάει στη Σπάρτη,
γιατί έχω οχτρούς και χαίρουνται, φίλους και με λυπιούνται,
κι έχω και την γυναίκα μου που θα μαυροφορέσει»⁶.

στ. 1 **στον Αηδημήτρη**· πηγή και ομώνυμο εκκλησάκι επί του Ταυγέτου (υψ. 1500μ.). Στις 13 Αυγούστου 1943 δυνάμεις του ΕΑΜ, υπό την ηγεσία του καπετάν Λια (Ηλία Καραμούζη), προσέβαλαν τις εκεί σταθμευμένες αντίστοιχες που τελούσαν υπό την αρχηγία του ίλαρχου Τηλέμαχου Βρεττάκου, αρχηγού του Ε.Σ., και τις ανάγκασαν σε υποχώρηση. Στο χώρο της μάχης παρέμειναν θεραπεύοντες τραυματίες ο στρατιωτικός γιατρός Δημήτριος Π. Σακελλαριάδης και ο βοηθός του Κωνσταντίνος Π. Λιαράκος, οι οποίοι και εκτελέστηκαν. Τα γεγονότα σήμαναν την έναρξη του Εμφυλίου Πολέμου (1943 – 1949) στη Λακωνία⁷.

στ. 4 **το κρίμα να να'χει ο Μποτσονάς και τ' άδικο ο αδελφός του**· ο φόνος του Παρηγόρη υπήρξε αποτέλεσμα προδοσίας. Οι ληστές τιμωρούσαν με το χειρότερο τρόπο τον προδότη· σ' αυτό το σημείο ήταν αμείλικτοι. Είναι γνωστό ότι οι ληστές μετακινούνταν συχνά, αλλάζοντας θέσεις για λόγους αυτοπροστασίας. Η συνειδητοποίηση της προδοσίας συνήθως συνέπιπτε με την εξαφάνιση συγκεκριμένου προσώπου. Ο φόβος ανέκαθεν συνιστούσε κίνητρο πρωταρχικής σημασίας.

στ. 6 **Μουζιά**· περιοχή του Ταυγέτου με σχετικά υγρό έδαφος. Η λέξη Μούσγα είναι αλβανική (Muzga).⁸ Η συχνή όμως τοπωνυμική παρουσία της πείθει ότι ενωρίς εισήλθε στην ελληνική χρησιμοποιούμενη παράλληλα με την αντίστοιχη: βαρ(ι)κό. Η περιοχή είναι γνωστή και από την μικρή αντίσταση που πρόβαλαν οι Κουμουστιώτες,

⁶ Κ. Πασαγιάννη, Μανιάτικα μοιρολόγια και τραγούδια, Εκδ. Ι. Ν. Σιδέρη, Εν Αθήναις 1928, σσ. 64-65. Τηρείται εν μέρει η ορθογραφία της πρώτης δημοσίευσης.

⁷ Γ. Χ. Ρουμελιώτη, Η Εθνική Αντίσταση στη Λακωνία (1941 – 1945), Σπάρτη 1984, σ. 273, Κ. Θ. Καραλή, Ιστορία των δραματικών γεγονότων Πελοποννήσου (1943 – 1949), Αθήναι 1958, τ. Α, σσ. 81-82. Κ. Α. Μιχαλακάκου, Βασιλική – Ίλαρχος Βρεττάκος – Χωριό Γοράνοι, Η Φάρις 54 (2011) 3-5. Δ. Η. Πολυμενά, Η μάχη της Βασιλικής, Η Φάρις 56 (2012) 8-11. Γ. Π. Καλκάνη, Η Φάρις 57 (2012) 16-17.

⁸ Χ. Συμεωνίδη, Ετυμολογικό Λεξικό νεοελληνικών οικονομικών, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία – Θεσσαλονίκη 2010, βλ. λήμμα.

στην προσπάθειά τους να ανακόψουν την πορεία, μέσω του Ταϊγέτου, του Ιμπραήμ εναντίον της Μάνης (1826)⁹.

στ. 12 **με το σαλμά στο χέρι**· ο σαλμάς ή σαρμάς ήταν τουφέκι που έφεραν οι ληστές και οι διώκτες τους. Συχνή μνεία του όπλου γίνεται στα μανιάτικα μοιρολόγια από τα μέσα κι ακόμη του 19^{ου} αι¹⁰:

«να ξεκρεμάσει το σαρμά να κυνηγήσει το φονιά»¹¹.

στ. 14 **προσκύνα τον Κυβέλο**· το προσκύνημα, ως έμπρακτη αποδοχή υποτέλειας, εμπεριέχει βαρύ συναισθηματικό φορτίο, που ξυπνά μνήμες δουλείας, όταν οι αφόρητες διώξεις ανάγκαζαν τους χριστιανούς υπηκόους να υποταχθούν στη θέληση του κυριάρχου και να «τουρκέψουν».

στ. 16 **Ρουμελιώτης**· οι Ρουμελιώτες ήταν Σαρακατσάνοι, γνωστοί ως Σκηνίτες ή Βλαχοποιμένες. Το προσωνύμιο Ρουμελιώτης απηχεί την τελευταία από την Στερεά Ελλάδα (Ρούμελη) μετακίνησή τους. Αντίστοιχα, Σαρακατσάνοι της Στερεάς Ελλάδος διατήρησαν το προσωνύμιο Μωραΐτες¹². Η εμπλοκή του Ρουμελιώτη (Σαρακατσάνου) στο φόνο του Παρηγόρη μπορεί να ερμηνευθεί ως επιθυμία κάρπωσης των λύτρων ή πολύτιμων αντικειμένων που έφερε ο ληστής. Πρέπει να προστεθεί ότι οι ληστές επιβίωναν εις βάρος των ποιμένων. Συχνά, πάντως, οι αρχές στρέφονταν εναντίον των νομαδικώς διαβιούντων ποιμένων εξαιτίας της τεκμηριωμένης σχέσης τους με τους ληστές¹³.

στ. 16 **μπάχτι**· από το τουρκικό baht που σημαίνει μοίρα, τύχη.

στ. 19 **πάρτε μου το κεφάλι**· απεχθής προς πιστοποίηση εγκληματικής πράξης ενέργεια με διαχρονικό και υπερτοπικό χαρακτήρα.

στ. 21 **στο Μυστρά ... στη Σπάρτη**· η παράλληλη μνημόνευση του Μυστρά και της Σπάρτης από τον λαϊκό ποιητή γίνεται, επειδή η ίδρυση της Σπάρτης, με απόφαση της Αντιβασιλείας (1834), δεν έχει απομειώσει πλήρως στη λαϊκή συνείδηση την αίγλη του Μυστρά, έδρα του καζά επί Τουρκοκρατίας. Σχετικό είναι και το τραγούδι:

«Παρόρι, με τα κρύα νερά, Αγιάνη, με τα άνθη

και σε, καημένε μου Μυστρά, σε εχάλασεν η Σπάρτη»¹⁴.

Τα ιστορικά πρόσωπα, τις πράξεις των οποίων μελετά ο ιστορικός, δεν έζησαν απομονωμένα. Ο λαός αποκαλούσε τους ληστές κλέφτες, επιθυμώντας να τους συνδέσει με το ιστορικό παρελθόν. Γι' αυτό έψαλε τον βίο τους, θρήνησε τον χαμό τους. Το τραγούδι αποτελεί αντικατοπτρισμό της λαϊκής συνείδησης. Η θέση αυτή ασφαλώς εμπεριέχει και το στοιχείο του θαυμασμού, αφού σε μια κοινωνία, η οποία μεταμόρφωνε τη βία σε ισχύ που λύγιζε τη ράχη πολλών, λίγοι μπορούσαν να νιώθουν ελεύθεροι¹⁵.

⁹ Γ. Δ. Καψάλη, Ο Ταϊγέτος, πλάστης και δημιουργός, εμπνευστής και δημιουργός, Αθήνα 1948, σ. 11.

¹⁰ Κ. Δ. Κάσση, Ο οπλισμός και το αξιόμαχο των Μανιατών σύμφωνα με τους ξένους περιηγητές κατά τη Δεύτερη Τουρκοκρατία (1715 - 1821), Μάνη, Πρακτικά Συμποσίου, Αθήνα 1996, σ. 598.

¹¹ Α. Γ. Κουτσιλιέρη, Μανιάτικα Μελετήματα, Αθήνα 1978, σ. 211.

¹² Βλ. Θ. Σ. Κατσουλάκου, Οι Σαρακατσάνοι του Ταϊγέτου, Πρακτικά Α΄ Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών (2002), σσ. 331-349.

¹³ Ι. Σ. Κολιόπουλου, Η ληστεία στην Ελλάδα, σ. 232.

¹⁴ Μ. Ε. Γαλανόπουλου, Εκκλησιαστικά σελίδες Λακωνίας, εν Αθήναις 1939, σ. 177.

¹⁵ Ι. Σ. Κολιόπουλου, Η ληστεία στην Ελλάδα, σ. 260.

Μίμη Σ. Κουμουτσίδα

Τα χοιροσφάγια του Δεκέμβρη

Ξεφυλλίζοντας ένα παλαιό φωτογραφικό άλμπουμ, στάθηκα σε μερικές φωτογραφίες από τη δεκαετία του '70. Σπουδαστής στα ΚΑΤΕΕ (σημερινά ΤΕΙ), κατέβηκα στο χωριό για τις διακοπές των Χριστουγέννων. Ήταν μια βροχερή μέρα του Δεκέμβρη, που στο σπίτι μας είχαν ετοιμασίες για να σφάξουμε το γουρούνι. Παραμονές Χριστουγέννων τα περισσότερα νοικοκυριά είχαν ετοιμασίες για τα χοιροσφάγια.

Τα γουρούνια τα τάζαν με τροφές που υπήρχαν γύρω μας. Το καλοκαίρι με αραποσίτια, κολοκύθια, ντομάτες και το φθινόπωρο με βελάνια, ακόμα και λιοκόκια από το λιοτριβί. Το αποτέλεσμα ήταν να παχαίνουν υπερβολικά και να φτάνουν εκατόν πενήντα κιλά, ίσως και παραπάνω.

Τη μέρα του σφαξίματος έβραζαν νερό σε ένα χαρανί για να ζεματίσουν και να μαδήσουν το δέρμα από τις τρίχες. Ο ειδικός στο σφάξιμο ακόνιζε τα μαχαίρια του και οι υπόλοιποι τραβούσαν δεμένο το γουρούνι από το γουρουνοκάλυβο. Εδώ ήταν που δινόταν η μεγάλη μάχη. Άλλοι κρατούσαν από τα πόδια, άλλος από την ουρά, άλλος καβάλαγε στην κοιλιά μέχρι που να καταφέρει ο σφάχτης να το μαχαιρώσει. Θυμάμαι περιστατικό στη γειτονιά που τους είχε φύγει το γουρούνι μισοσφαγμένο και το κυνηγούσαν μέχρι να ξεματώσει. Μετά το σφάξιμο το ξάπλωναν πάνω σε μια παλιόπορτα και το σκέπαζαν με μια λινάτσα και έριχναν το θερμό νερό από το χαρανί για να το μαδήσουν.

Αφού το ξύστριζαν καλά, το κρέμαγαν από ένα δοκάρι και του αφαιρούσαν τα εντόσθια. Το συκώτι το έπαιρνε η νοικοκυρά και το έβαζε αμέσως στο τηγάνι με κρασί, φλούδα πορτοκάλι και λεμόνι. Ήταν ο μεζές για την παρέα που πάλεψε το «στοιχείο». Μάλιστα κρατούσαν και τον καρούτζο και τον έψηναν στα κάρβουνα· τα κεράσματα άρχιζαν νωρίς.

Από το κεφάλι και τα πόδια έφτιαχναν την πηχτή και από το παχύ έντερο τις οματιές. Οι οματιές είχαν γέμιση από ψιλοκομμένα πνευμόνια, σιτάρι, σταφίδες και ψήνονταν σε ταψί στη στόφα. Παλιότερα, που δεν υπήρχαν ψυγεία, το μεγαλύτερο μέρος από το κρέας γινόταν παστό· δηλαδή πρώτα αλάτισμα, μετά κάπνισμα, μετά βράσιμο μαζί με τα λουκάνικα και αποθήκευση με λάδι σε κιούπια πήλινα. Τα λουκάνικα που ήταν πιο «τραβηχτικά» τα έχωναν από κάτω για να μην τα βρίσκουμε οι μικρότεροι. Εμείς όμως το είχαμε μυριστεί και πάντα υπήρχαν απώλειες.

Όλη η διαδικασία του σφαξίματος ήταν επίπονη, αλλά είχε τον αέρα της γειτονιάς, της ομαδικής δουλειάς. Αλλά και οι γεύσεις αυτών των φαγητών δεν ξεχνιούνται. Το κιούπι με το παστό έκρυβε το μυστήριο· δεν ήταν η φωτισμένη με ειδικά φώτα βιτρίνα του ψυγείου στο σημερινό κρεοπωλείο. Οι εμπειρίες αυτές των χοιροσφαγίων δεν υπάρχουν πλέον αλλά δεν ξεχνιούνται κιόλας.

Εκ της Φάριδος

Αρχαιρεσίες του Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης

Στις 26 Νοεμβρίου 2017 έγιναν αρχαιρεσίες στον Δικηγορικό Σύλλογο Σπάρτης. Στη θέση του προέδρου εξελέγη για δεύτερη συνεχόμενη θητεία ο Παναγιώτης Η. Κομνηνός από το Ξηροκάμπι. Τον συγχαίρουμε θερμά και του ευχόμαστε καλή επιτυχία στη νέα του θητεία.

Χαρίλαο Ν. Σταρόγιαννη

Αλογοπάτια

Στο τεύχος 60 του Ιουλίου του 2014 η κυρία Γεωργία Κατούνα ανεφέρθη σε ένα αλογοπάτι σε δρόμο κοντά στο ποτάμι των Γοράνων. Μου ζωντάνεψε την μνήμη για δύο παρόμοια αλογοπάτια που υπήρξαν στο Παλιοχώρι, στο μέσον του δρόμου από τα Καμίνια προς το χωριό, ακριβώς κοντά και εμπρός από το βυζαντινό εκκλησάκι του Αγίου Αθανασίου. Ένα σκληρό συμπαγές πέτρωμα χρώματος σκουρολευκού ξεκινούσε από την ιδιοκτησία του Ευστράτιου Ρηγάκου, έκοβε τον δρόμο και κατέληγε στο ποτάμι. Στο σημείο αυτό που μεσολαβούσε η πέτρα ο δρόμος προς το χωριό ήταν ψηλότερα. Έτσι τα ζώα πατούσαν δύο φορές πάνω στο ογκώδες πέτρωμα για να ανέβουν. Αυτό γινότανε για περισσότερο από χίλια χρόνια με αποτέλεσμα τα πέταλα των ποδιών τους να σμιλεύουν σιγά-σιγά την πέτρα και να σχηματίσουν δύο σχήματα των πελμάτων τους (αλογοπάτια). Ενθυμούμαι ότι, όταν έφταναν τα ζώα στο μέρος αυτό φορτωμένα ή μη, άπλωναν το πόδι τους πολύ προσεκτικά για να είναι σίγουρα ότι θα πατήσουν στο σημείο αυτό, που τα ίδια είχαν σχηματίσει. Το ίδιο ακριβώς γινόταν από πάνω προς τα κάτω. Σήμερα τα δύο αυτά αλογοπάτια δεν υπάρχουν διότι τον Ιούλιο του 1959, όταν έγινε ο αυτοκινητόδρομος, η μπουλντόζα τα έχωσε με πολλά χώματα. Έτσι, τα δύο αυτά σπουδαία αλογοπάτια πέρασαν στην αφάνεια.

Ιωάννη Π. Κονίδη

Μια αξιέπαινη εργασία

Λάβαμε το βιβλίο του συμπατριώτη μας Άλκη Ξ. Ξανθάκη με τίτλο: Οι Ξανθιάνοι (Ξανθάκης - Ξανθάκος 1650 - 2010). Τον ευχαριστούμε θερμά που είχε την ευγενή καλοσύνη να μας το αποστείλει. Ο Άλκης Ξ. Ξανθάκης, ιστορικός, καθηγητής φωτογραφίας και συγγραφέας, στις εκατό σελίδες του βιβλίου του έχει συγκεντρώσει και καταγράφει πάμπολλα τεκμηριωμένα ιστορικά στοιχεία και βιογραφικές πληροφορίες που αφορούν την πολυπληθή οικογένεια των Ξανθιάνων από το 1650 μέχρι σήμερα. Βιβλίο χρήσιμο σε κάθε μέλος των απανταχού Ξανθιάνων που ερευνά τις ρίζες του αλλά και σε κάθε μελετητή της τοπικής ιστορίας. Προσπάθεια πολυετής, κοπιαστική και για τον λόγο αυτό άξια συγχαρητηρίων.

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου
**Ὑπὲρ τῶν ἥρωικῶς ἀγωνισαμένων
καὶ ἐνδόξως πεσόντων**

Σκαλιστό ἔμβλημα στο ηρώων

Ὅταν κάποιος φέρνει στον νου του την Ελλάδα, αμέσως αναλογίζεται την μακράϊωνη ιστορία και παράδοσή της, την πλούσια φυσική ομορφιά της, τους αυθεντικούς κατοίκους της , μα και τους ξακουστούς και γενναιότατους ἥρωες της. Αυτούς τους ἥρωες, οι οποίοι ἔχυσαν αἰῶνες το αἷμα τους για την πολυαγαπημένη τους πατρίδα. Τους ἥρωες που δεν ἔσκυψαν το κεφάλι σε κανέναν κατακτητή, που θέλησε να πάρει ἔστω και ἓνα μικρό κομμάτι ἀπὸ την ελληνική γη . Τους πραγματικούς αγωνιστές της ελευθερίας , που πολλές φορές δίχως πολεμική πείρα, μόνο με τη δύναμη της ψυχῆς τους, νικούσαν στρατούς ἄρτια καταρτισμένους στην πολεμική τέχνη. Δεν εἶπε ἄλλωστε τυχαία ο Ουίστον Τσόρτσιλ τη φράση πως «οἱ ἥρωες πολεμοῦν σαν Ἕλληνες».

Ὅποιο μέρος και να επισκεφτεῖ κανείς στην Ελλάδα , ἀκόμα και στο πιο μικρό χωριό , θα αντικρύσει ἀπὸ μία μικρή ἐπιτύμβια στήλη μέχρι ἓνα μεγαλοπρεπές ηρώων, ως ελάχιστη τιμή σε αυτούς του υπερασπίστηκαν τα ἅγια χόματά της. Ἐτσι και στα Ἀνώγεια στην εἴσοδο της πλατείας στέκει σε ἓναν χώρο γεμάτο τριανταφυλλίες , ἐνῶ μέχρι πρότινος το σκέπαζε ἓνας ψηλός φοῖνικας -η αρρώστια βλέπετε-, το ὄμορφο ηρώων του χωριού, βροντοφωνάζοντας πως ο τόπος αυτός εἶναι πατρίδα ηρώων.

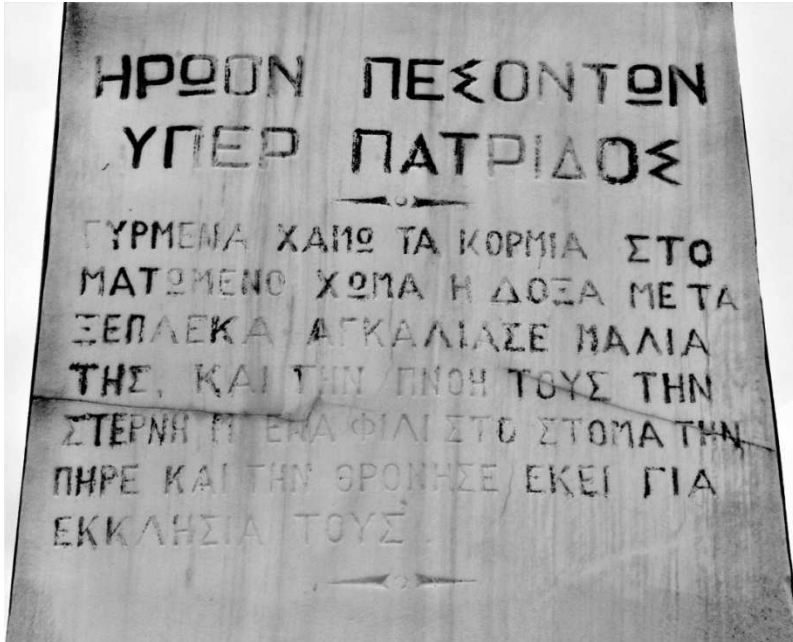
Το ηρώον

Το οικόπεδο για τη κατασκευή του το δώρισε η κ. Μαρίκα Γερακάρη, σύζυγος Αλεξάνδρου, εις μνήμην του πατέρα της Θεοδώρου Αναστασάκου, όπως το μαρτυρεί επιγραφή. Το ηρώον κατασκευάστηκε με δαπάνη και δωρεά του κ. Δαρβύρη Ιωάννη του Χαριλάου το έτος 1954. Δυστυχώς δεν κατάφερα να μάθω ποιος αρχιτέκτονας δημιούργησε αυτό το στολίδι για το χωριό, μάλλον όμως ήταν Αθηναίος.

Παλαιότερα δεν υπήρχε στο χωριό ηρώον. Πρόκειται για μια μεγαλόπρεπη μαρμάρινη κατασκευή τριών περίπου μέτρων, που περιστοιχίζεται από έξι κολονάκια, ενώ είναι τοποθετημένη επάνω σε βράχο. Στο κυρίως μέρος, φέρει από κάτω προς τα επάνω αριστοτεχνικά σκαλιστό έμβλημα που απεικονίζει την κεφαλή του βασιλιά της Σπάρτης Λεωνίδα, την πολεμική και την επίσημη ελληνική σημαία, ένα ντουφέκι, μια πολεμική σάλπιγγα και ένα δάφνινο στεφάνι, τα οποία είναι δεμένα αρμονικά μεταξύ τους. Πιο πάνω βρίσκεται ένα ανοιγμένο ειλητάριο, το οποίο γράφει ένα πολύ όμορφο και συγκινητικό ποίημα για τους ήρωες που έπεσαν για την υπεράσπιση της πατρίδος. Η γραφή έχει ως εξής:

ΗΡΩΟΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ
ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΓΥΡΜΕΝΑ ΧΑΜΩ ΤΑ ΚΟΡΜΙΑ ΣΤΟ
ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΧΩΜΑ Η ΔΟΞΑ ΜΕ ΤΑ
ΞΕΠΛΕΚΑ ΑΓΚΑΛΙΑΣΕ ΜΑΛΙΑ
ΤΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΙΝΟΗ ΤΟΥΣ ΤΗΝ
ΣΤΕΡΝΗ Μ' ΕΝΑ ΦΙΛΙ ΣΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΗΝ
ΠΗΡΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΡΟΝΗΣΕ ΕΚΕΙ ΓΙΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥΣ

Η επιγραφή

Στην κεφαλή αυτής περίτεχνης κατασκευής βρίσκεται καθήμενος σε δαφνοστεφανομένο κράνος (ίσως δεν διακρίνεται ξεκάθαρα τι ακριβώς είναι), που φέρει σταυρό, αετός με ανοιγμένα τα φτερά του κοιτώντας προς τον ουρανό, συμβολίζοντας την λεβεντιά, μα προπάντων την ελευθερία για την οποία ιδιαίτερα οι Έλληνες έχουν δώσει την ζωή τους.

Την περίοδο αυτή πρόκειται να τοποθετηθούν καινούριες κολόνες φωτισμού, έτσι ώστε η ομορφιά του να «φωτοβολεί» ακόμα και τις βραδινές ώρες.

Οι Ανωγειάτες, τιμούν ιδιαίτερα στις εθνικές επετείους, πρώτα τους δικούς τους συγχωριανούς ήρωες, οι οποίοι είχαν πολεμήσει από το ένδοξο '21 έως το επικό '40 και ύστερα όλους τους φανερούς και αφανείς ήρωες των εθνικών μας αγώνων. Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να αναφερθεί πως Ανωγειάτες πολέμησαν σε πάρα πολύ γνωστές και κομβικές μάχες για την ελευθερία της πατρίδος μας, όπως στα ιστορικά Δερβενάκια, στην πολιορκία της Τριπολιτσάς, στο Βαλιτέτσι και αλλού, δίπλα σε ξακουστούς Πελοποννήσιους οπλαρχηγούς, όπως τον Γέρο του Μοριά Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον Πέτρο Μαυρομιχάλη και τον γενικό αρχηγό των Λακεδαιμονίων όπλων Παναγιώτη Γιατράκο. Επίσης, δεν είναι λίγοι που ξεχώρισαν για τη γενναιότητά τους και για την ανδρεία τους, κάτι που το μαρτυρούν τα αριστεία πολέμου, που τους είχαν δοθεί.

Ημέρες μνήμης, περισυλλογής και προπάντων υπερηφάνειας. Το χωριό σηματοδοτισμένο υποδέχεται τις εθνικές επετείους, ενώ μετά την πανηγυρική Θεία Λειτουργία και την επίσημη δοξολογία, γίνεται μια μικρή παρέλαση από τα παιδιά του νηπιαγωγείου από τον ιερό ναό του Αγίου Γεωργίου προς το ηρώον, στο οποίο πραγματοποιείται επιμνημόσυνη δέηση. Τα μικρά παιδάκια του σχολείου απαγγέλλουν τα γεμάτα νόημα ποιηματάκια τους, οι Αρχές του χωριού, καταθέτουν ένα δάφνινο στεφάνι ως

ελάχιστη ένδειξη σεβασμού και περηφάνιας σε αυτούς που για χάρη τους είμαστε τώρα ελεύθεροι, ενώ ο Εθνικός Ύμνος λέγεται με περηφάνια και βροντερή φωνή από τα χείλη όλων.

Άραγε αναλογιστήκαμε ποτέ, αν είναι αρκετά τα στεφάνια στις εθνικές μας εορτές; Αν αρκούν οι εορταστικές εκδηλώσεις και οι εμφαντικοί λόγοι που εξυμνούν τα ηρωικά τους κατορθώματα; Τότε μονάχα αξίζει να τους θυμόμαστε; Οι πραγματικοί ήρωες δεν ζήτησαν ποτέ τίποτα από κανέναν. Ούτε καν την αναγνώριση και τις τιμές, αν και τις αξίζουν και με το παραπάνω. Ήθελαν μόνο να ελευθερώσουν την αγαπημένη τους πατρίδα. Ποια γνώμη άραγε θα έχουν σήμερα για εμάς, βλέποντάς μας να ζούμε «ελεύθεροι» στη χώρα που απελευθέρωσαν με τόσες θυσίες, να ψάχνουμε για τη πραγματική λευτεριά μας; Ας μη μάθουμε καλύτερα. Μάλλον η απάντησή τους θα μας πληγώσει. Η αληθινή και ουσιαστική τιμή που τους πρέπει να είναι η μίμησή τους. Εμείς, οι Έλληνες του 21ου αιώνα, να μιμηθούμε το παράδειγμά τους, την αποφασιστικότητα τους, τη γενναιότητά τους, το πνεύμα τους. Να μην σκύβουμε ποτέ το κεφάλι σε κανέναν κατακτητή, όπως αυτός παρουσιάζεται.

Μόνο έτσι πραγματικά τους τιμούμε. Όπως τους αξίζει.

Ο περήφανος αετός

Περαισότερες πληροφορίες σχετικά με τους Ανωγειάτες ήρωες βρίσκονται στο βιβλίο του Ηλία Γ. Λαμπράκου: *Ανώγεια, σημειώσεις μιας ζωής*.

Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη

Πατρικές αναμνήσεις από το Έπος του '40

Το 1935 ο παππούς μου πάντρεψε τη μικρή του κόρη στο Δαφνί. Ο πατέρας μου, που ήταν τότε νεαρό παιδί, πήγαινε συχνά στο ως άνω χωριό για να βοηθήσει την αδερφή του και τον γαμπρό του στο θέρο, στο αλώνισμα, στον τρύγο και στο πάτημα των σταφυλιών. Το βράδυ έβγαινε με τον γαμπρό του στην αγορά του χωριού. Εκεί γνώρισε πολλούς νέους της ηλικίας του και έγιναν φίλοι.

Με την κήρυξη του πολέμου το 1940 διετάχθη επιστράτευση. Όλοι οι στρατεύσιμοι νέοι παρουσιάστηκαν γρήγορα στο στρατόπεδο πεζικού της Τρίπολης. Εκεί, αφού ντύθηκαν στα χακί, παρατάχθηκαν στον χώρο συγκέντρωσης του στρατοπέδου για περειαίρω διαταγές και οδηγίες. Κάποια στιγμή διατάχθηκαν να χωριστούν σε αγρότες και μη αγρότες και να περάσουν δεξιά και αριστερά αντιστοιχώς. Ο πατέρας μου δεν κινήθηκε αμέσως από τη θέση του. Ήθελε να δει προς ποια μεριά θα πάνε οι νέοι της περιοχής του και οι φίλοι του Δαφνιώτες. Παρατήρησε ότι οι νέοι της περιοχής του παρατάχθηκαν στο μέρος των μη αγροτών, ενώ οι Δαφνιώτες πήγαιναν κανονικά στην πλευρά των αγροτών. Το ίδιο έκανε και ο πατέρας μου, ακολουθώντας τους Δαφνιώτες. Σε ερώτησή μου γιατί έπραξαν το αντίθετο οι νέοι της περιοχής του μού είπε ότι δεν έμαθε ποτέ το σκεπτικό τους.

Γρήγορα όλοι οι στρατεύσιμοι έφτασαν στα βουνά της Πίνδου. Οι αγρότες ανέλαβαν το μεταγωγικό σώμα, από ένα ή δύο ζώα έκαστος για να μεταφέρουν τρόφιμα και πολεμοφόδια προς το μέτωπο του πολέμου, καθώς χωρίς αυτά το μέτωπο δεν είναι δυνατόν να σταθεί στη θέση του και κυρίως να προχωρήσει. Οι μεταγωγείς προχωρούσαν στα χιονισμένα βουνά της Βορείου Ηπείρου κυρίως τη νύχτα ή την ημέρα όταν χιόνιζε για να μη γίνονται ορατοί από την ιταλική αεροπορία. Δύσκολες στιγμές και ημέρες. Παντού φόβος και θλίψη. Φόβος από τις βόμβες της ιταλικής αεροπορίας και θλίψη από τα ζώα που γλιστρούσαν από το παγωμένο χιόνι και κατακρημνίζονταν σε βαθιές χαράδρες με όλο τους το βαρύ και πολύτιμο φορτίο. Η θλίψη μεγάλωνε, όταν, επιστρέφοντας από το μέτωπο, μετέφεραν τραυματίες, αρρώστους και κυρίως στρατιώτες με ελαφριά ή βαρά κρυσπαγήματα προς θεραπεία σε πρόχειρα ιατρεία που είχαν στηθεί στα μετόπισθεν. Πού χρόνος για ύπνο; Μόνο κατά τη μεταφορά των πολεμοφοδίων κοιμούνταν για λίγο πάνω στο χιόνι, αφού έκοβαν πουρνάρια με την ξιφολόγχη, τα τίναζαν να πέσει το χιόνι και τα έβαζαν για στρώμα. Για σκέπασμα είχαν τη χλαίνη που φορούσαν.

Κι ενώ όλα πήγαιναν θαυμάσια και όλοι ήταν σίγουροι ότι σε λίγο θα έριχναν τους Ιταλούς στη θάλασσα, εισέβαλαν οι Γερμανοί από τον βορρά. Γρήγορα το νικηφόρο μέτωπο άρχισε να καταρρέει. Οι ήρωες άρχισαν ομαδικά να επιστρέφουν όπως μπορούσαν στον τόπο καταγωγής τους. Σε μια μεγάλη ομάδα Λακώνων, όπου και πολλοί Δαφνιώτες, ήταν και ο πατέρας μου. Ακολουθούσαν τον δρόμο προς τον νότο μαζί με τα ζώα που είχαν στην υπηρεσία τους. Διέσχισαν την Ήπειρο, πέρασαν την Άρτα, το Αγρίνιο, το Μεσολόγγι και έφτασαν στο Αντίρριο για να περάσουν με πλοίο στην Πελοπόννησο. Εκεί διαπίστωσαν ότι δεν μπορούσαν να πάρουν μαζί στο πλοίο τα αγαπημένα τους ζώα. Αναγκάστηκαν λοιπόν να τα πουλήσουν ή να τα χαρίσουν στα γύρω χωριά του Μεσολογγίου και της Ναυπάκτου. Στη συνέχεια πέρασαν στο Ρίο, σιδηροδρομικώς μέχρι την Τρίπολη και από εκεί με τα πόδια στη Σπάρτη μέσω των

βουνών και των ρεματιών για να αποφύγουν τον έλεγχο των Γερμανών που ήδη είχαν φτάσει μέχρι τον νότο.

Τον Μάιο του 2011, περιμένοντας τη σειρά μου σε τράπεζα στη Σπάρτη, άρχισα να συνομιλώ με τον συγκαθήμενό μου για την οικονομική κρίση, που ήδη είχε αρχίσει. Στην κουβέντα αναφέρθηκε και η κατοχική κρίση και η δυστυχία από τον πόλεμο του 1940. Κάποια στιγμή του διηγήθηκα την ιστορία που γράφω τώρα. Μόλις τελείωσα, μου είπε: Φίλε μου, με συγκίνησες αφάνταστα. Το ίδιο ακριβώς συνέβη και στον πατέρα μου. Ίσως στο Αντίρριο να έφτασαν μαζί αλλά δε χρειάστηκε να περάσει στο Ρίο. Καβάλα στο ζώο του διέσχισε την υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα και έφτασε στο χωριό του στη Χαλκίδα. Και συνέχισε: Όταν ο πατέρας μου μας έλεγε αυτήν την ιστορία, πάντα δάκρυζε! Συμφώνησα μαζί του γιατί το ίδιο συνέβαινε και με τον δικό μου πατέρα. Στο τέλος προσέθεσε: Πίστεψέ με, με αυτό το ζώο ο πατέρας μου έζησε την οικογένειά του κατά τη διάρκεια της Κατοχής.

Εκ της Φάριδος

Πρώτο εκπαιδευτικό συνέδριο

Στο «Πρώτον Ελληνικόν Εκπαιδευτικόν Συνέδριον» που συνεκλήθη στην Αθήνα (31 Μαρτίου – 4 Απριλίου 1904) είχαν λάβει μέρος δύο πολύ γνωστοί εκπαιδευτικοί από το Ξηροκάμπι, ο Νικόλαος Μιχαλάκος (δάσκαλος στο Ξηροκάμπι) και ο Νικόλαος Ψυλλάκος (δάσκαλος στα Καμίνια). Βλ. Νίκου Α. Νικολόπουλου, Πελοποννήσιοι εκπαιδευτικοί στο «Πρώτον Ελληνικόν Εκπαιδευτικόν Συνέδριον», Πελοποννησιακά Γράμματα 2 (2017) 158-174.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Δημήτριος Κ. Χριστάκος 20€, Καίτη Μιχαλακάκου 10€, Βούλα Φεγγαρά – Παπαγιαννοπούλου 50€, Παναγιώτης Β. Μανδραπήλιας 20€, Γεώργιος Ε. Παπαδημητρίου 20€, Ελένη Αραχωβίτη 20€, Ασπασία Παναγάκου 20€, Βασίλειος Η. Χριστόπουλος 10€, Ηλίας Μανιατάκος 10€, Δημήτριος Σ. Γάββαρης 5€, Δημήτριος Κουντούρης 5€, Αλεξάνδρα Ορφανάκου 5€, Σπύρος Τεκόσης 5€, Αθανάσιος Σολωμός 10€, Βασίλειος Μιχαλακάκος 5€, Παναγιώτης Δούκας 5€, Νικόλαος Δούκας 5€, Χρήστος Κομνηνός 10€, Ευδοκία Διαμαντάκου 10€, Παναγιώτης Καλότχος 20€, Δημήτρης Αμοιρίδης 20€, Κασσιανή Ηλιοπούλου 10€, Ευστράτιος Μανιατάκος 15€, Αγγελική Ματθαίου 15€, Ευάγγελος Καπετανάκος 15€, Ευστράτιος Συκιώτης 20€, Ιωάννης Βλάχος 20€, Γεώργιος Παπαστράτης 10€, Ηλιάνα Περλίγκα 20€, Αδαμαντία Ζαρουλέα 20€, Σταυρούλα Φεγγαρά – Κωδωνίδου 10€, Μαρία Τεκόση 10€, Πόπη Τεκόση 10€, Νέλλη Σακελλαριάδου 30€, Παναγιώτης Πουλάκος 20€, Σταύρος Χατζάκος 10\$ ΗΠΑ, Λίλιαν Αγγελάκου 20€, Αικατερίνη Βενιέρη 10€, Κώστας Σταθάκος 20€, Χάρη Καψάλη 5€, Χαρίλαος Σταρογιαννης 10€, Παναγιώτης Γ. Βουραζέλης 10€.

Της αγοράς

Το 1957 οι Σοβιετικοί στείλανε στο διάστημα τον Γιούρι Γκαγκάριν. Τη χρονιά εκείνη τις Απόκριες στο Ξηροκάμπι ρίζανε ένα αερόστατο. Ένας φαντάρος που καθόταν σε μια ταβέρνα στην πλατεία, μόλις το είδε, είπε: Έχει μέσα το Γκαγκάρι; Ένας τακτικός θαμώνας της ταβέρνας φώναζε από τη γωνία προς τον στρατιώτη: Όχι, όχι με σφουγγάρι είναι (το αερόστατο)!

Η.Γ.Μ.

Χειμώνιασε και η ελαιοσυγκομιδή ξεκίνησε. Όλοι στα χωράφια. Η λαδιά μεγάλη. Οι λανάρες έχουν πια την τιμητική τους. Σε ένα χωράφι μάζευαν ο ιδιοκτήτης, η σύζυγός του και ένας εργάτης. Όλα πήγαιναν καλά μέχρι που χάλασε η λανάρα. Τότε απόρησαν για το τι να κάνουν. Και ο εργάτης είπε με απόλυτη φυσικότητα στον ιδιοκτήτη: Δε φύτεψες και καμιά μουριά, λω!

Ε.Α.Κ.

Τα πρώτα μηχανήματα για τις ελιές ήταν τα λεγόμενα κουπεπέ. Πρωτοβγήκαν στην αγορά πριν από αρκετά χρόνια. Στην αρχή λίγοι τα χρησιμοποιούσαν. Για τα δεδομένα της εποχής τα μηχανήματα αυτά έκαναν αρκετή δουλειά. Σε ένα χωράφι με ψηλές ελιές οι εργάτες μάζευαν με τον παραδοσιακό τρόπο, με κάτι καρυδότεμπλες. Περαιστικός από εκεί ένας από την περιοχή μας, γνωστός για το εύθυμο του χαρακτήρα του, τους είπε: Δεν ακούω τα κουπεπέ να δουλεύουν!

Σ.Ι.Π.

Πριν από πενήντα περίπου χρόνια ένας νεαρός από την περιοχή μας υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία μακριά από τον τόπο του. Εκεί ερωτεύτηκε μια ντόπια κοπέλα. Θέλησε να πάει στο σπίτι της να τη ζητήσει. Φοβόταν όμως την αντίδραση της οικογένειάς της, καθώς ο ίδιος ήταν από άλλον τόπο και αδημιούργητος. Τελικά κανονίστηκε η συνάντηση. Καθώς οι δικοί του ήταν μακριά και δεν μπορούσαν να πάνε, πήρε μαζί του τρεις συστρατιώτες του. Έφτασαν έξω από το σπίτι και, πριν μπουν, κατέστρωσαν «το σχέδιο μάχης»: Θα μπούμε μέσα και θα πιάσουμε τις τέσσερις γωνίες!

Η.Γ.Α.

Πριν από λίγα χρόνια σε ένα καφενείο της περιοχής ένας νεαρός είχε πιάσει κουβέντα με έναν ηλικιωμένο για ένα περιστατικό που συνέβη στην περιοχή την Κατοχή. Μάλιστα ο ηλικιωμένος ήταν παρών στο περιστατικό και, διαθέτοντας καλή μνήμη, το διηγείτο με κάθε λεπτομέρεια. Στην κουβέντα μετά από λίγο μπλέχτηκε ένας άλλος νεαρός. Στην αρχή παρακολουθούσε δίχως να μιλάει. Στη συνέχεια, άρχισε να παρεμβαίνει και να διαφωνεί με τον ηλικιωμένο, αμφισβητώντας μάλιστα και μεγάλο μέρος από εκείνα που ανέφερε ο ηλικιωμένος. Η διαφωνία μεταξύ τους κορυφώθηκε και τότε ο νεαρός είπε στον ηλικιωμένο: Σώπα, λω, δεν ξέρεις εσύ. Άσε να σου πω εγώ που ξέρω! Τότε ο ηλικιωμένος, νευριασμένος, σήκωσε ψηλά τη μαγκούρα του και του απάντησε σε έντονο ύφος: Να σε καβαλήκω με τούτο δω, να δεις, που θα μου πεις ότι δεν ξέρω εγώ, που ήμουνα μπροστά!

Δ.Θ.Κ.

Πριν από λίγα χρόνια, στο πλαίσιο των καλοκαιρινών εκδηλώσεων, ένας θεατρικός θίασος προγραμματίσει να παίξει στο θέατρο του Ξηροκαμπίου την παράσταση την παράσταση του Ιάκωβου Καμπανέλλη «Το μεγάλο μας τσίρκο». Δύο γυναίκες από την περιοχή συζητούσαν για το ενδεχόμενο να πάνε. Ρωτάει η μία: Θα πάμε; Και η δεύτερη της απαντά: Τι να πάμε να δούμε; Κάτι ζώα θα έχει!

Κ.Μ.Κ.

Ένας νεαρός από την περιοχή, δραστήριος και με ποικίλα ενδιαφέροντα, γράφτηκε σε μια σχολή χορού στη Σπάρτη. Συζητούσε με έναν φίλο του και η κουβέντα έφτασε στις κοπέλες που πήγαιναν στη σχολή. Πολλές και όμορφες, σχολίασε. Ο φίλος του τον ρώτησε: Και πώς θα προλαβαίνεις να πηγαίνεις τις μέρες που θα έχεις δουλειά; Κι εκείνος έδωσε αφοπλιστική απάντηση: Θα δουλεύω μέχρι τις 2.00. Μετά θα ξεκουράζομαι και το βράδυ θα φεύγω για πάνω !

Π.Μ.Ι.

Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη

Έφυγε και ο Κώστας, φεύγουν σιγά-σιγά και άλλοι ...

Ο αιφνίδιος θάνατος του Κώστα Χρ. Μιχαλάκου το περασμένο καλοκαίρι, στο Γύθειο, μάς ξάφνιασε και μας στενοχώρησε πολύ. Γιατί ήταν ένας καλός –στην κυριολεξία– άνθρωπος. Και γιατί φεύγει ένας ακόμη «άνθρωπός μας», έστω και αν τα τελευταία χρόνια ζούσε στον Καναδά. Πόσοι «δικοί μας» άνθρωποι –που μας γνωρίζουν, γνωρίζουν την οικογένειά μας, ενδιαφέρονται για μας, μαθαίνουν και κουβεντιάζουν για μας ...– υπάρχουν στα δισεκατομμύρια των «ξένων» –που δεν μας ξέρουν, ούτε ενδιαφέρονται να μας γνωρίσουν ή να μάθουν για μας ...–. Αυτοί οι δικοί μας άνθρωποι λιγοστεύουν με κάθε θάνατο, όπως αυτόν του Κώστα.

Στις σκέψεις μου, ο φίλος Τάσος πρόσθεσε μερικές λέξεις από ένα ποίημα ενός Άγγλου κληρικού και συγγραφέα του 16^{ου} αι.:

Κανένας άνθρωπος δεν είναι μόνος του ένα Νησί, ακέραιο και ξεχωριστό.

Κάθε άνθρωπος είναι ένα κομμάτι της Ηπείρου, ένα μέρος του Όλου.

Αν η θάλασσα καταπιεί ένα σβώλο χώμα, η Ευρώπη θα μικρύνει όπως αν καταβυθιστεί ένα ακρωτήριο, ο πύργος, το σπίτι το δικό σου ή των φίλων σου.

Ο θάνατος του κάθε ανθρώπου με λιγοστεύει γιατί ανήκω στην Ανθρωπότητα.

Γι' αυτό μη ρωτάς ποτέ για ποιον χτυπά η Καμπάνα, για σένα χτυπά ...

Και ο αδελφός μου, ο Σταύρος, συμπλήρωσε:

*Ένας λιγότερος αυτόπτης μάρτυρας της ζωής μας,
ένας λιγότερος από αυτούς που ξέρουν το όνομά μας,
που θυμούνται τα παιδικά μας χρόνια,
που μοιράστηκαν με εμάς κάθε στιγμή που πέρασε*

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου

Μάκης Ε. Ιατρίδης

Έφυγε σχετικά πρόσφατα από τη ζωή ο Μάκης Ιατρίδης, ο συμπαθής μετανάστης που εγκατέλειπε την Αριζόνα των ΗΠΑ, τόπο μόνιμης διαμονής, για να επισκεφτεί το Ξηροκάμπι τουλάχιστον δύο φορές τον χρόνο. Ο αγαπητός Μάκης έκανε την εμφάνισή του στην αγορά καλοντυμένος, με σπορ κουστούμι και πολύχρωμη γραβάτα. Χαρούμενος πάντα αντάλλαζε κουβέντες με όλους και γελούσε δυνατά. Κρατούσε στα χέρια του σχεδόν πάντα εφημερίδα και ένα λεξικό της ισπανικής γλώσσας, λάτρης ο ίδιος της λατινικής μουσικής. Έμενε στο χωριό περισσότερο από όσο επέτρεπαν οι υποχρεώσεις του στη δεύτερή του πατρίδα. Έμοιαζε με εκείνα τα αποδημητικά πουλιά που τα ευνοεί ο καιρός αλλά κινούν να φύγουν· ξαναγυρίζουν όμως σε λίγο και, όταν πια κινήσουν καθυστερημένα, η κακοκαιρία τα βρίσκει μεσοπέλαγα. Είχε εκφράσει την επιθυμία του να ταφεί στο Ξηροκάμπι. Τα κορίτσια του αποτέφρωσαν τη σορό του και ήρθαν και σκόρπισαν την τέφρα στον χώρο της γης του.

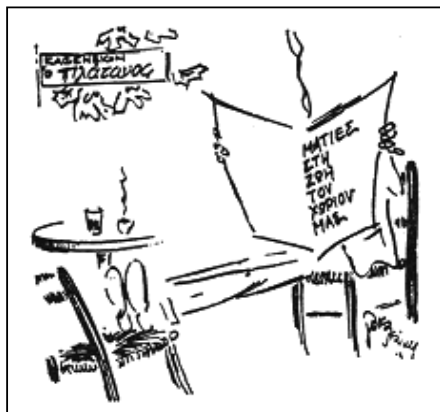
Ιωάννη Γ. Παρηγόρη
Πίτσα Δ. Δημητράκου

Η θεια-Θεώνη ήταν γειτόνισσά μου. Καταγόταν από την οικογένεια Σολωμού. Ήταν παντρεμένη με το μπαρμπα-Μήτσο τον Δημητράκο, που ήταν χωροφύλακας, και ζούσαν ήσυχα στο Ξηροκάμπι. Μαμή στο επάγγελμα. Σπουδασμένη. Οι περισσότερες γυναίκες της περιοχής μας είχαν δεχτεί την φροντίδα της. Και τη μάνα μου αυτή την ξεγέννησε. Έμπειρη ακούραστη με μεστό λόγο και χιούμορ, διηγείτο ιστορίες από τις τόσες γέννες που είχαν περάσει από τα χέρια της. Μεγάλη η προσφορά της στην τοπική κοινωνία. Η παιδική θνησιμότητα εκείνη την εποχή ήταν μεγάλη. Ο προγεννητικός έλεγχος σπάνιος και υποτυπώδης. Οι περισσότερες γυναίκες γεννούσαν μόνες τους στο σπίτι με την βοήθεια της μαμής.

Η θεια-Θεώνη είχε δύο κόρες. Την Πίτσα και την Μαρίνα. Η Πίτσα ήταν η μεγαλύτερη. Γεννήθηκε στις 8 Ιουλίου 1950. Σε μικρή ηλικία διαπιστώθηκε ότι έπασχε από σύνδρομο down. Έζησε όλη την ζωή της στο πατρικό της με τη φροντίδα της οικογένειάς της. Πέθανε στις 15 Νοεμβρίου 2011, σε ηλικία 61 ετών.

Με το κείμενο μου δεν θέλω να καταγράψω ιστορικά γεγονότα, κάτι που θα κάνω ίσως κάποια άλλη φορά. Θέλω να μεταφέρω τα ευγενή συναισθήματα μητρότητας, αγάπης και ανθρωπιάς. Η Πίτσα, που παρέμεινε παιδί μέχρι τον θάνατό της, έζησε στο σπίτι που γεννήθηκε σαν βασίλισσα. Και η μητέρα της και η αδερφή της, η Μαρίνα, με τον άντρα της και τα παιδιά της την λάτρευαν. Και η γειτονιά όλη. Ήταν σημαντική για όλους μας η Πίτσα. Πάντα στις συζητήσεις όλοι θα έλεγαν κάτι με αγάπη. Η αγωνία της θεια-Θεώνης ήταν τι θα γίνει η Πίτσα, όταν η ίδια δε θα βρίσκεται στη ζωή. Ποιος θα την προσέχει. Όταν βρέθηκε η Τζέσικα, που την υπεραγαπούσε και την φρόντιζε με αγάπη, είπε στον πατέρα μου γεμάτη χαρά: Γιώργο, τώρα θα πεθάνω ήσυχη.

Σε μια εποχή όπου τα παιδιά με ειδικές ανάγκες τις περισσότερες φορές θεωρούνται βάρος, η Πίτσα για τον μικρό μας περίγυρο ήταν ευλογία. Μας προσέφερε με την ύπαρξή της μαθήματα αγάπης και ανθρωπιάς. Και την ευχαριστώ για αυτό....

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γάμος: Η Αναστασία Μέλίου του Αριστοτέλη παντρεύτηκε τον Ιωάννη Κονίδη του Ηλία.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Αναστασία Αλεξάκη χήρα Ιωάννη ετών 82, Αρτούρ Γεωργακάκος του Δημητρίου ετών 31, Αρτέμιος Παναγιωτόπουλος του Χρήστου ετών 56, Μαρία Σολωμού χήρα Παναγιώτη ετών 78, Ευάγγελος Γαληνέας του Ηλία ετών 85 (Καναδάς), Παναγιώτης Μανδραπήλιας του Κωνσταντίνου ετών 65 (Καναδάς), Εύνομος Ιατρίδης του Λυκούργου ετών 84 (ΗΠΑ), Νικόλαος Συμεωνίδης του Γεωργίου ετών 82 (Καναδάς), Ελένη Μανδραπήλια χήρα Κωνσταντίνου ετών 85, Αλίκη Μανδραπήλια του Αποστόλου ετών 80, Σταυρούλα Μιχαλάκου χήρα Παναγιώτη ετών 90 (Καναδάς), Αθανάσιος Ντέντας - Μάντης του Χρήστου ετών 50 (Καναδάς), Ευθυμία (Μίτσα) Καπετανάκου χήρα Χρήστου ετών 85 (ΗΠΑ), Γεώργιος Κονίδης του Χρήστου ετών 71 (Καναδάς).

Παλαιοπαναγιά

Γάμος: Η Βασιλική Καλατζή του Δημητρίου παντρεύτηκε τον Βασίλειο Καραμπέρη του Περικλή.

Γέννηση: Το ζεύγος Παναγιώτη Αναγνωστάκου του Γεωργίου και Μαρίας Σταρόγιαννη του Δημητρίου απέκτησε αγόρι.

Θάνατος: Απεβίωσε ο Γεώργιος Δογαντζής του Ευστρατίου ετών 91.

Ανώγεια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Αθανασία Αλεξοπούλου χήρα Γεωργίου ετών 93, Κωνσταντίνα Φουντούκη χήρα Χαριλάου ετών 92, Γεώργιος Οικονομόπουλος του Δημητρίου ετών 79, Γεώργιος Τσέτσεκας του Παναγιώτη ετών 56, Ποτούλα Θεοφιλάκου χήρα Παναγιώτη ετών 61, Βασιλική Λίβα χήρα Δημητρίου ετών 86, Ζαχαρίας Λαμπράκος του Κυριάκου ετών 74.

Λευκόχωμα

Θάνατος: Απεβίωσε η Μαρία Παναγιωταράκου χήρα Γεωργίου ετών 86.

Ποταμιά

Θάνατος: Απεβίωσε η Παναγιώτα Κοκκορού του Δημητρίου ετών 74.

Καμίνια

Θάνατος: Απεβίωσε ο Δημήτριος Ορφανάκος του Μελετίου ετών 93.

Πολοβίτσα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Γιαννούλα Μανούσου χήρα Δημητρίου ετών 88.

Λιαντίνα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Δημήτρης (Μήτσος) Π. Καστάνης ετών 94.

Γοράνοι

Γάμος: Η Γκίτα Θεοδόροβα του Χαραλάμπους παντρεύτηκε τον Γεώργιο Δημητρακάκο του Μιχαήλ.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Μαρία Εξαρχάκου του Προκοπίου ετών 82, ιερέυς Γεώργιος Διαμαντάκος του Πέτρου ετών 83.

Άρνα

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Παναγιώτης Κρητικός του Ιωάννη ετών 83.

Κοτσαντίνα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Στυλιανός Ατσαβές του Γεωργίου ετών 89, Ρουμπίνη Δημακάκου χήρα Γεωργίου ετών 92.

Βιβή Ξ. Κοτσιοτοπούλου

